

№ 9
травень
1991

год заснавання 1902

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА
выходзіць з 1990

кошт 30 кап

СВАБОДА

Добрыя парады на гэты конт чытайце на 6-й старонцы ў артыкуле «Дзеянасьць КПБ незаконная»

Фота Віталя БАРЗДЫКІ.

Менск

Да страйку рыхтующа менскія дачнікі. Яны абураныя падышэннем на 150% кошту праезду ў прыгарадных электраціях.

«Мы оказались самыми незащищёнными, и поэтому ограбленными больше всех», — гаворыцаца вёліты, што дніамі распайсюджана ў сталіцы з подпісам «Дачники.г.Мінска».

Ініцыятыўная групоўка дачнікаў заклікае: «Объявим им (Управе пасажырскіх перевозак чыгункі, — Рэд.) наш протест. Начиная с пятніцы 17 мая, по выходным дням пусть никто не покупает билеты на проезд. Будем ездить «зайцами»... Может это заставит управлінцев железной дороги вернуться в реальный мир».

Палітычных патрабаванняў дачнікі пакуль не выстаўляюць.

А.В.

Цэнтральная Рада Беларускія сацыял-дэмакратычнае Грамады стварае ў складзе партыі сэкцыю вайскоўцаў. Мэта яе дзеянісці — дамагчыся рэалізацыі права Беларусі, як члена ААН, мець сваё ўласнае войска. Грамада лічыць за мягчымае прыйсці да гэтага праз стварэнне ў складзе Узброеных сілаў СССР дэпартызаваных вайсковых злучэнняў, сфармаваных з ліку грамадзінцаў нараджэнца Беларусі.

У «Звароце да вайскоўцаў» БСДГ «выказвае спадзіванье, што вайскоўцы — нараджэнцы Беларусі ці тыя, для каго Беларусь стала Бацькаўшчынай, паспрыяюць намаганьям Грамады ў агітацыінае працы з мэтаю стварэння рэспубліканскіх вайсковых злучэнняў, у распрацоўцы й прыніціці вайскове рэформы, а таксама пры неабходнасці практична дапамогуць ўладам Рэспублікі ў яе разалізацыі.»

Зацікаўленых вайскоўцаў БСДГ просіць пісаць на адресе: 220114, г.Менск-114, п/с 583, Вайсковая сэкцыя БСДГ, Беларусь

Сяржук Чыслаў

Шацілкі(Светлагорск)

Тут зараз толькі й гавораць пра ўётку, якую распайсюдзіла раённая Рада Народнага Фронту. У ёй падаюцца факты, як міясцовая намэнклatura дзяяліла 32 японскія магнітолы, а таксама відзамагнітафоны ды тэлевізоры. Гэтыя тавары прызначаліся сялянам на згадзене мяса.

Імпартовую тэхніку сапраўды прададлі праз вісковыя крамы. Але каму? Першаму сакратару гаркаму КПБ А.Просінай, другому сакратару Р.Мурашку, старшыні рабынеканкаму В.Кладкевічу ды ягоным

намеснікам Башлыкову й Ковалю, прокурору А.Чугаеву, шэфу міясцовага крымінальнага вышуку В.Радковічу, начальніку «ОБХСС» А.Адаменку... А старшыня райспажыўсаозу ўхапіў аж чатыры камплекты апаратуры. Не пакрыўдзілі й свайго народнага дэпутата БССР У.Леўчыка, падкінуўшы яму ў Менск апроч відээтнікі яшчэ й трэх мэблевыя гарнітуры, паведамляе ўётка.

Само сабой зразумела, што пажывілася выключна начальства, усе — камуністы. Шэраговыя члены КПСС глядзяць на сваіх прайдзісцвітав, ды патроху пакідаюць «ум, честь і совесть». Калі за мінулы год з КПСС выйшлі 82 шацілаўцы, дык сёлета толькі ў першым квартале партбілеты паклалі каля 130 камуністу.

Тэльман Маслюкоў.

P.S. Па просьбе выбаршчыкаў з Шацілкаўскага раёну паведамляюць телефоны дэпутата Леўчыка Уладзімера Канстанцінавіча ў Менску: службовы — 20-13-14, хатні — 20-45-68.

Гародня

Два тыдні таму застрайкавалі сяляне. Адбылося гэта ў вёсцы Навумавічы Гарадзенскага раёна ў калгасе «Ленінскі путь». Калі

гасцінікі выставілі наступныя патрабаванні: выгнаць старшыню калгасу; скасаваць увогуле праўленне калгасу, як непатрэбную структуру; падвысіць заробкі, а таксама выкаць палітычныя патрабаванні менскіх рабочых.

Дадамо, што намаганыі сялянай не былі даромныі. Заробкі пакуль не падвыслі, аднак старшыня калгасу зынік у невядомым кірунку.

Алесь Чобат

Вільня

18 траўня раніцаю аб 11 гадзіне ў Вільні на могілках Роса на літарацкай горцы албудзеца перазахаванне праху Івана Луцкевіча.

(брат)

Беласток

У сераду 5 чэрвеня папа Ян Паўла II адведае Беласток. Прадбачыца, што з гэтае нагоды прыбудзе каля 50 тыс. чалавек з Беларусі й Літвы. У праграме папскага візіту між іншым сумесная экуменічная малітва ў праваслаўным саборы св. Міколы. Ужо ад пачатку сакавіка йдзе запис на ўваходныя билеты. Рымска-каталіцкая курыя ўсталявала цэнзу для сваіх вернікаў памерам у 100 тыс. злотых.

І.К.

Калі гэты «Зварот» абраўсяцілі на мітынгу перад Домам ураду, «радыкалу» Куляшову аплодзіравала ўся плошча.

А tym часам у цэкоўскіх, саўмінаўскіх ды парліамантскіх габінэтах ушчачаўся гвалт: «Нашая намэнклatura нам здрадзіла! Выганяюць нашыя парткамы!.. Хуценька цягні сюды гэтых куляшовых!»

I Куляшоў зноў стаў «верным ленінцем». Ужо літаральна на наступны дзень, 25 красавіка, гэнэральны дырэктар даслаў у прэзыдым BC БССР ахвіціны ліст такога зъместу:

«24.04.91. Вам было направлено обращение администрации, стачкома и профкома МТЗ в поддержку некоторых требований трудового коллектива.

По ошибке технических работников завода на подпись был представлен один из несогласованных со мной вариантов, который я подписал, находясь в болезненном состоянии.

Настоящим я заявляю, что от поддержки предоставленного Вам обращения отказываюсь и прошу считать мою подпись недействительной...»

Прыкладна тое ж самое напісаў і старшыня прафкаму МТЗ Эслай Хведаровіч.

Ёсьць звесткі, што цяпер ЦК КПБ праз свае парткамы цісні на адміністрацыю трактарнага й іншых заводоў, каб тыя пакаралі найбольш актыўных страйкоўцаў «за самовольны уход с рабочих мест», спадзяючыся такім чынам не дапусціць страйкаў і пратэсту ў дзень адкрыцця сэсіі.

Пятро Панкратовіч

«Прошу считать меня верным ленинцем»

Ёсьць усе падставы меркаваць, што 21 траўня — у дзень адкрыцця сэсіі BC БССР шматтысячную калёну Менскага трактарнага завodu прывядзе да Дома ўраду сам гэнэральны дырэктар МТЗ Іван Куляшоў. Але ня выключана таксама, што пазней дырэктар публічна прызнае свой удзел у страйку «ошибочным» ды папросіць лічыць ягоную прысутнасць на плошчы «недействительнай»...

Гэта ня жарт. Нешта падобнае I.Куляшоў ужо прадэманстраваў у дні красавіцкіх страйкаў.

24 красавіка, калі амаль увесь трактарны стаяў, гэнэральны дырэктар МТЗ (разам са старшынём заводзкага страйкаму ды прафсаюзныкам) падпісаў і накіраваў у прэзыдым BC БССР «Зварот»: «...Настоятельно призываём Вас прислушаться к требованиям трудящихся и созвать внеочередную сессию Верховного Совета БССР для рассмотрения следующих требований, выдвинутых трудовыми коллективами: 1. Прекращение деятельности на территории предприятия всех партийных и общественных организаций; 2. Отставка Президента и Кабинета Министров СССР» і г.д.

Заява*

Народнага Трыбуналу «Чарнобыльскі шлях»

Заслухайшы й абмеркаваўшы экспертыя даклады й паведамленыні грамадзкіх організацыяў і асобных людзей. Народны трыбунал прыйшоў да высновы:

1. Патрабаваць ад Прокуратуры Беларускай ССР узбудзіць крымінальную справу па фактах злачынства супраць беларускага народу, якое выразілася ў ўтойванні інфармацыі, несумленным выкананыні альбо невыкананыні сваіх службовых абавязкаў, выкарыстаныні службовай пасады ў карыслівых мэтах, і прывяло да заўчастнай съмерці тысячаў людзей, страты сотнямі тысячаў здароўя й працаздольнасці, распаўсюджванні праз брудныя сельскагаспадарчыя прадукты радыянуклідаў, што пераўтварае ўесь беларускі народ у аб'ект злачынных антыгуманых мэдычных эксперыментаў, разбурэння ўстойлівых сацыяльна-культурных комплексаў і стварэння ў грамадзстве атмасфэры напружанасці ды недаверу.

2. Зьеврнуцца да Вярхоўнага Савету БССР з патрабаваннем тэрмінова удакладніць крымінальнае й адміністрацыйнае права ў Рэспубліцы ў тэй яго частцы, якая датычыцца адказнасці кіруючых асобаў за службовыя злодзяйстванні, ўтойванні ці скажэнне інфармацыі, якія вядуць да цяжкіх альбо асаблівіх цяжкіх наступстваў, а таксама комплекс закону, якія рэгулюяваў бы асаблівы статус забруджаных абшараў і абараняў права людзей, якія пацярпелі ад катастрофы. Выпрацаўваць экалягічны Кодэкс.

3. Патрабаваць ад СМ БССР ня толькі выкананецца зацьверджданыя пляны па адсяленыні насельніцтва з забруджанай зонам, але й значна паскорыць гэты працэс, забараніць выплочваць датациі за працу на моцна забруджаных абшарах, дзе немагчыма вырабляць чистую харчовую прадукцыю, а таксама спыніць там адпаведную гаспадарчую дзеянасць, стварыць незалежны ад ведомстваў навуковы цэнтар для забесьпячэння аб'ектунасці ды своечасовасці навуковай інфармацыі, якая не павінна быць манаполіяй кіруючых ворганаў.

4. Патрабаваць ад ВС БССР наданыні Дэкларацыі аб дзяржаўным сувэрэнітэце БССР статусу канстытуцыйнага акту, што дазволіць Рэспубліцы весьці самастойную чарнобыльскую палітыку ды выкарыстоўваць міжнароднае права для атрыманні належнай кампенсацыі, устрыміца ад падпісанні любога праекту Саюзнае Дамовы, пакуль ня будзе вырашанае пытанніе пра поўную кампенсацыю страты, якія панёс беларускі народ у выніку аварыі на ЧАЭС.

5. Гуманізаваць мэты навуковых доследаў у Рэспубліцы, распрацаўваць праграму дзяржаўных мерапрыемстваў, якія былі скіраваны на абарону соцыума, яго стану здароўя, ягдных культурных каштоўнасцяў. Стварыць катэдру пры БДУ па вывучэнню асаблівасцяў жыцця чалавека ва ўмовах радыяцыйнага забруджанні ды распрацаўваць рэкамэндацыі па аптымальным ладзе жыцця.

6. Патрабаваць ад Дзяржкамітэту БССР па проблемах Чарнобыля вярнуць з Масквы ў Рэспубліку ўсе выдзеленыя сродкі, у тым ліку валютныя, для выканання Дзяржаўнай праграмы ліквідацыі вынікаў катастрофы на ЧАЭС і ажыццяўляць іх выкарыстанніе пад кантролем рэспубліканскіх ворганаў улады.

7. Патрабаваць ад СМ БССР зьянць з дзяржаўных пасадаў людзей, якія маюць асабістасць дачыненне да выпрацоўкі злачыннай дзяржаўнай палітыкі пасля 26 красавіка 1986 г. і зараз зьяўляюцца рэзальнай перашкодай па яе пераарыентацыі на карысць беларускага народа. Гэта, найперш, Бур'як, Дагукоў, Грышагін, Кенік, Кічкайла ды інш.

Беларускі народ не забыў таксама злачынную ролю, якую адыгралі ў чарнобыльскай трагедыі Сылюнькоў, Таразевіч, Барташэвіч, Кандрусёў, Саўчанка, Улашчык, Кавалёў, Еўтух, Хусайні, Сакалоў ды іншыя высокапасадныя дзеячы сыштэмы, якія зьяўляюцца галоўнай прычынаю гэтага катастрофы.

Прынята Народным Трыбуналам «Чарнобыльскі шлях» у Менску 27 красавіка 1991 г.

Ад імя народнага трыбуналу:

А.Адамовіч — пісьменнік, нар. дэп. СССР; А.Бабылёў — доктар юрыдычных навук;
В.Быкаў — нар. пісьменнік Беларусі, нар. дэп. СССР; С.Вінаградаў — юрист;
Р.Ганчарова — доктар біялагічных навук; Р.Гарэцкі — акад. АН БССР, віцэ-прэзыдэнт БЭС;
Э.Збароўскі — праф., дырэктар Ін-та экспертызы працаздольнасці й арганізацыі працы
інвалідаў; Я.Канопля — акад. АН БССР, нар. дэп. БССР; В.Іпатава — пісьменнік;
М.Малько — заг. ляб. Ін-ту ядзернае энергетыкі; віцэ-прэзыдэнт сацыяльна-экалягічнага Саюзу
«Чарнобыль»; А.Міхайлаў — юрист; Я.Новікаў — юрист, нар. дэп. БССР; Л.Паўлава —
юрист, даследчык БДУ; М.Ткачоў — доктар гістарычных навук, старшыня Цэнтральнае Рады БСДГ;

Ю.Хадыка — прафэсар, нам. Старшыні БНФ «Адраджэнне»; В.Якавенка — пісьменнік,
прэзыдэнт сацыяльна-экалягічнага Саюза «Чарнобыль».

*Дакумент надрукаваны цалкам, за выключэннем прэмбулы.

СУД
НАД БАУГАРСКІМ
КАМУНІСТАМІ

На пачатку траўня ў Баўгарыі адбудзеца публічны судовы працэс над двума апаратчыкамі, тыповымі камуністычнымі функцыянарамі, якіх абінавачаюць у пакрыцці наступстваў Чарнобыля. Грыгор Стоічкаў і прафэсар Любамір Шындарапаў, якія займалі пасады міністраў пры Тадары Жыўкаве, і дапамагалі яму на працягу 35 гадоў кіраваць Баўгарыю, абінавачаныя ў мане пра ўзьдзяльне на Баўтарыю Чарнобыльскае катастрофы. Мэдычныя эксперты ўважаюць, што паколькі Баўгарыя — у адрозненні ад краінаў Заходняе Єўropy ды краінаў колішняга Варшавскага пакту — не прыняла прэвэнтыўных заходаў, многія людзі, асабліва дзеци, якія нарадзіліся ў канцы 80-х гадоў, становішчы ахвярамі такай жахлівой, выкліканай радыяцыйнай, хваробы, як рак.

Цэлы год пасля аварыі, на глядзячы на ведамае рызыкту для насельніцтва, міністры ня здолелі дазваць нават элемэнтарных прафілактычных парадаў.

Адна многія баўгари заслужылі давер за раскрыціё чыноўніцкай маны. Нягледзячы на ахвіційныя папярэджанні ды абстракцыю др. Цвята Бонччо, сусветна вядомы навуковец, кіраўнік аддзела атамнае фізікі Сафійскага ўніверсітэту, спрыяўліўся да гэтае справы як нікто болей. З траўня 1986 года, праз некалькі дзен пасля катастрофы, якой баўгарская сродкі масавай інфармацыі прысьвілі ўсяго некалькі словаў, ён вырашыў абыследаваць свой дом на наяўнасць радыяціі. Зь лічыльнікам Гэйтгера ён абыйшоў уесь дом. На прыступках прыбор літаральна запісалі. Др. Брончо распавядае: «Я знайшоў гарачую часцінку, сапраўдны кавалачак уранавага паліва з Чарнобыльскага разактара, які на шмат разоў больш небяспечны, чымся ўсе іншыя прадукты ядзернага выбуху. Я зразумеў, што становішча, у якім мы апынуліся, горай за вайну».

Калі судом будзе даказаная віна Г. Стоічкава й Л. Шындарапава, дык ім пагражае съяротнае пакаранне або ўвізьненне тэрмінам на 20 гадоў.

Падпітаваў І. Карпікаў

ТУПІК

Пра стаўленыне прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР да патрабаваньняў страйкоўцаў — усім вядома. А што ж дэпутаты? Апазыцыя БНФ у першыя ж дні страйкаў адназначна заявіла ў прэсе пра падтрымку рабочага руху, эканамічных ды палітычных патрабаваньняў страйкоўцаў. 16 красавіка 27 дэпутатаў — апазыцыянераў зрабілі заяву «пра неабходнасць склікання нечарговай сесіі ВС БССР». Пазней, 24 красавіка, калі страйкавы камітэт звязрнуўся да астатніх дэпутатаў з прапазыцыяй падтрымаць ініцыятыву фракцыі БНФ ды сабраць неабходныя дыялы для склікання сесіі 1/3 подпісаў, да апазыцыянераў далучыліся яшчэ некаторыя парлямантары. Даслалі тэлеграмы альбо спэцыяльна прыехалі ў Менск. Аднак на 30 красавіка набралася ўсяго толькі 46 подпісаў (патрэбна ж было 115).

Ніжэй падаем прозьвішчы дэпутатаў, якія выказаліся за скліканье нечарговай сесіі, дзе прапаноўвалі разгледзець патрабаваны страйкоўцаў.

Аксаміт М. — рабочы-будаўнік саўгаса «Гнёзна» Ваўкаўскага раёна Баршчэўскі Л. — нам. старшыня камісіі ВС БССР
Белен'кі Ю. — нач. фінадзела Менскага завода «Ударнік»
Волкаў А. — загадчык лібаратарыі БелНДІ мэліярацыі й воднай гаспадаркі ў Пінску

Галубовіч В. — нам. старшыня камісіі ВС БССР
Ганчар В. — нам. старшыня Маладэчанскага райвыканкаму
Герасюк І. — аглядальнік «Народнай газеты»
Гермянчук І. — уласны карэспандэнт агенцтва «Навіны»
Глушкевіч Я. — нам. начальніка «Вітебскмэліярацыі»
Голубеў В. — старшыня навук. супрац. Інстытуту гісторыі АН БССР
Грыбанаў Ул. — сакратар камісіі ВС БССР
Гюнтэр Б. — сакратар камісіі ВС БССР
Дзейка Л. — інжэнэр Клецкага мэханічнага завода
Заблоцкі Ул. — нам. старшыня камісіі ВС БССР
Зяленін В. — вайсковец (Камянец Берасьцейскай вобл.)
Зданевіч Л. — нач. групы архітэктараў інстытуту «Белдзяржпраект»
Какоўка Ул. — інжэнэр Наваполацкага завода «Выміяральник»
Крыжаноўскі М. — нач. КБ аддзела галоўнага канструктара БелАЗа
Лукашоў А. — дырэктар Чэрвенскага аўтапарку № 20
Лукашэнка А. — дырэктор саўгаса «Гарадзец» Шкловскага раёна

Майсеев Г. — электраманьцёр Наваполацкага ВА «Палімер»
Малашка В. — вядучы інжэнэр НДІ сродкаў аўтаматызацыі
Маркевіч М. — карэспандэнт «Гродненскай правды»
Навумчык С. — сакратар камісіі ВС БССР
Новік Ул. — сакратар камісіі ВС БССР
Новікаў Я. — сакратар камісіі ВС БССР
Пазыняк З. — старшыня навук. супрац. Інстытуту гісторыі АН БССР
Папкоў С. — дырэктар менскага навукова-вытворчага прадпрыемства «Рыф-М»
Паруль А. — дохтар Полацкай раённай лякарні
Пырх І. — нач. аддзела Упр. унутр. справаў Гомельскага аблвыканкаму
Радамысльскі В. — ссыятар Свята-Траецкай царквы (Вітебск. вобл.)
Садоўскі П. — старшыня камісіі ВС БССР
Сыліглазаў А. — дохтар Жабінкаўскай раённай лякарні
Станкевіч Ул. — нам. старшыня камісіі ВС БССР
Сукач М. — дырэктар Лельчицкага міжгаспадарчага прадпрыемства «Стадолічы»
Сълямнёў М. — старшыня камісіі ВС БССР
Сямашка І. — дохтар Пружанскай раённай лякарні
Сядзянава Г.
Сярэдзіч І. — галоўны рэдактар «Народнай газеты»
Трусаў А. — нач. аддзела інстытуту «Белспецпраектэстаўрацыя»
Турок А. — дырэктар Рэчыцкага гідроліznага завodu
Уласенка В. — шліфоўшык Маладэчанскага навучальна-вытворчага аб'яднання
Холад П. — дырэктар Плещаніцкай навучальна-спартовай базы
Цумараў Я. — сакратар камісіі ВС БССР
Цялежнікаў Ул. — дырэктар Полацкага камбіната будматар'ялаў
Шут А. — нам. галоўнага лекара Лагойскага раёна

Замест каментару: «У нас стварыўся пэўны парляманцкі парадокс, калі камуністычная парляманцкая большасць па сутнасці выражала інтарэсы меншасці — партыйнай бюрократіі, а меншасць — інтарэсы большасці, па сутнасці інтарэсы народа. Менавіта гэты парадокс і завадзіць у тупік усю ідэю беларускага парлямантарызму».

(З прамовы Васіля Быкава
на II-ім з'ездзе БНФ «Адраджэнне» 23 сакавіка 1991 г.)

ТОЛЬКІ У СВАБОДЗЕ

ЯНЫ ЧАКАЛІ КРЫІВІ

(З паседжанья прэзыдыюму ВС БССР)

Страйкі ды масавыя пратэсты рабочых «пастаўілі пад пагрозу апазыцыі дзяржаўнай улады ў рэспубліцы». Так заявіў пракурор рэспублікі Георгій Тарнаўскі на паседжаныні Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету БССР 24 красавіка, дзе, акрамя пракурора, справаздачу давалі таксама міністар унутраных справаў Уладзімер Ягораў ды шэф рэспубліканскага КДБ Эдвард Шыркоўскі.

Прэзыдыюм быў тэрмінова скліканы «ў сувязі з абвастрэннем сітуацыі». Нікога з прэзыдюсаў, зразумела, не дапусцілі.

Аднак СВАБОДЗЕ ад дэпутатаў апазыцыі сталі вядомыя падбязнесці гэтага паседжаньня, якое вёў першы намеснік Дзяменыцея Станіслаў Шушкевіч.

«Усе чакаюць, — сказаў Г. Тарнаўскі, — што міліцыя верне рабочых палкамі на працуўныя месцы, а пракурор прыцягне страйкоўцаў да адказнасці». Аднак пракурор даў зразумець прэзыдыюму, што ня варта на гэта разылічаць, бо адсутнасць адпаведных законаў не дае магчымасці прызначыць палітычны страйк

незаконным. Лідэры страйкоўцаў могуць быць прыцягнутыя да адказнасці толькі за арганізацыю несанкцыянаваных мітынгаў. Тарнаўскі прапанаваў тэрмінова прынесьці законы «пра палітычныя страйкі» ды «пра надзвычайнэ становішча». Ён таксама выказаў незадаволенасць тым, што інфармацыя, якую пракуратура даносіць у Вярхоўны Савет, нейкім чынам «тут жа трапляе на стол страйкаму».

Кедэбіст Э. Шыркоўскі зазнаў, што дзесяткі тысячнай рабочых, якія штодня зьбіраюцца на мітынг калія Дому ўраду, пачынаюць «прызвычайвацца да плошчы» і гэта вельмі небяспечна — «можна ўсяго чакаць, нават штурму Дому ўраду». Але тут жа Шыркоўскі паспяшаўся запэўніць, што «ў будынку яны

наведзіць, чым відаць трохі супакоў прэзыдыюму».

На думку шэфа КДБ, «на плошчы гучыць відавочныя заклікі да звязрэзняння законай улады». «Ахвіційныя матар'ялы пра гэта падабраныя, запэўні ён, і будуть передадзеныя працягу рэспублікі». Больш усяго Шыркоўскі быў незадаволены прыездам у Менск 28 заходніх карэспандэнтаў, якія «трымаюць сябе непаважліва ў дачыненіні да нас». (Не нясуць на рэцэнзію ў КДБ свае рэпартажы?) Да на заканчэнні ён па звычы цы абвінаваціў ва ўсям Буша, які «адпускае грохы на падрыўную дзейнасць у СССР».

Міністар Ул. Ягораў даволі стрымана ацаніў дзеяньні страйкоўцаў на плошчы, дадаўшы,

ВОРША , 25 КРАСАВІКА.

Фота Сяржука ГРЫЦА.

што за ўесь час мітынгаў адсюль былі забраныя ў выцьвярэзнык толькі двое рабочых трактарнага завода. (Гэтым можна толькі ганарыца, калі ўлічыць, што паблізу плошчы ў тых дні было мора піва й гарэлкі, кажуць, нібыта прадавалі часам і без талёна). Аднак міліцыя, падкрэсліў Ягораў, «прыведзена да павышанае гатоўнасці». Апроч таго, паведаміў ён, падамове з маскоўскім міністрам Пуга ў Менск са Сыцепанакерту тэрмінова вяртасца беларускі апэраторыўны полк унутраных войскаў, «каб мец тут дастатковая сілы». З авбастрэннем сітуацыі ў Воршы туды накіраваныя дадатковыя міліцыйскія атрады, у тым ліку «ОМОН». «Транспарт у Воршы спынены на будзе! — рашуча заявіў Ягораў. — У нас ёсьць

эфектыўныя тэхнічныя магчымасці, каб гэтага не дапусьціць».

Відавочна, што на гэтыя міліцейскія атрады разылічваў таксама І.Шушкевіч, які а 12-й гадзіне 25 красавіка катэгарычна на адмовіў дэпутату С.Антончыку, калі той прыйшоў да яго за прымым эфірам, каб тэрмінова заклікаць рабочых у Воршу ўстрымацца ад блякіроўкі чыгункі і гэтым папярэдзіць магчымасце кровапрапліцце. «У нас дастаткова сілай, каб бяз вашага звароту спыніць рабочых у Воршы», — адказаў Шушкевіч. Гэтым ён, відаць, паставіў крыж на сваёй рэпутацыі ліберальнага палітыка. «Ганьба Шушкевічу!» — скандзіравала шматтысячная грамада на пляцы.

Але вернемся на паседжанье прэзыдыюма. Яго больш-

Аўдыторыі Магілёўскае мэдвучэльні ўжо некалькі гадоў у аварыйным стане. Доўгі час мяйсцовая ўлады абяцалі студэнтам-мэдыкам дапамагчы, і нарэшце, гарвыканкам пастанавіў, каб магілёўскі абкам КПБ-КПСС перадаў вучэльні будынкі свайго новага мэтадычнага цэнтра.

Але абкам не падпрадкаваўся рашэнню гарадзкіх уладаў. Абураныя навучэнцы правялі дэманстрацыю ля будынка абкаму, і на дзве гадзіны перакрылі рух на цэнтральнай вуліцы горада — Першамайскай. Работнікі абкаму пасля гэтага згадзіліся здаць арэнду 4 пакоі.

Страсці сыцілі, але ці надоўта..

Андрусь Антонаў

HERALD TRIBUNE

«Дзясяткі тысячаў працоўных сталіцы Беларусі, Менску, нягледзячы, на патрабаванне прэзыдэнта Міхаіла Гарбачова пра маратонны на страйк, кінулі работу й выйшлі на вуліцы.

Пашырэнне страйкаў, асабліва ў традыцыйна спакойнай, кансерватыўнай Беларускай Рэспубліцы, дэмантруе небяспечна-выбуховы ўзровень разлаванасці людзей у краіне і падкрэслівае, як цяжка будзе Гарбачову накінуць свае новыя «антыхрызавыя прапановы. Напалоханы зруйнаванай эканомікай ды бракам агульной падтрымкі, М.Гарбачоў запрэзентаваў свой антыхрызавы пакет як аўтарытарны шлях да

еканамічных зменаў. Ен скажаў, што будзе паступова разъвіваць рынковую эканоміку, але разам з тым скарыстае ўсе прылады традыцыйнага савецкага рэжыму, каб націснуць на рэспублікі, якія адмаяцца падтрымліваць эканамічныя і палітычныя сувязі з Саюзом..

Пагроза страйкаў на Беларусі зменышлася, але тэй выбух людзкога абурэння ў рэспубліцы, якая ўважалася за цытадэль камуністычных рэакцыянараў, паслужыў сваесаблівым папераджальным стресам для прэзыдэнта М.Гарбачова.

Паўстанчыне працоўных у самазванай «краіне працоўных» — зъява невыпадковая, і нават больш небяспечная, чымся «непараўменыні» Гарбачова зь Ельциным.

пратесту пакінуць залу прэзыдယума.

У інтэрвію СВАБОДЗЕ дэпутат Яўген Новікаў заявіў: «Прэзыдium сівядома стаў на шлях поўнай канфрэнтациі з рабочыми рухам. Яны відавочна былі заікаўлены ў тым, каб напруга расла. У апошнія дні гэтая партыяна-дзяржаўная каманда толькі ў чакала зручнага моманту, якой-небудзь правакацыі, каб сілаю падавіць выступленыні страйкоўцаў. А потым ва ўсім аўбінаваціць лідэраў рабочага руху, ускласці на іх маральную крымінальную адказнасць за магчымыя ахвяры... Пры гэтай камуністычнай уладзе Беларусь можа прыйсьці канец хутчэй, чым мы думаем».

СВАБОДА

З прайнага пункту гледжаньня дзейнасць кампартыі Беларусі сёньня зьяўляеца незаконнай, бо гэтая партыя на Беларусі не зарэгістраваная, як таго патрабуе артыкул 8 Закону Беларускай ССР «Пра галоўныя прынцыпы народадзяліцтва ў Беларускай ССР».

Вядома, што XXXI звезд кампартыі Беларусі выказаўся прынцыпова супраць таго, каб зацвердзіць статут КПБ. Гэта значыць, што кампартыя Беларусі можа быць зарэгістраваная ў

дкам, які прадугледжаны дадзеным палажэннем адпаведна для рэспубліканскіх і мійсцовых грамадзкіх згуртаваньняў». А падак гэткі, што й аддзялены КПСС на абсягах Беларусі павінны ўсёроўна падаваць у Міністру БССР свой статут для зарэгістрацыі. Іначай дзейнасць такога аддзялення будзе таксама незаконнай. Такім чынам у кампартыі БССР ёсьць толькі адное выйсце: на адным са сваіх племнумаў прыняць статут.

Але нават калі КПБ будзе

бу між нашымі працоўнымі калектывамі і адміністрацыяй нашага прадпрыемства дадатковы пункт пра вывядзеніне з тэрыторыі прадпрыемства партыйнага камітэту КПСС-КПБ (або любой іншай партыі)?

2. Для правядзенія рэфэрэндуму патрэбна ўтварыць камісію (на агульным сходзе працоўнага калектыву або шляхам дэлегавання прадстаўнікоў ад структурных падраздзяленій прадпрыемства), якая зоймееца

ДУРНЯЎ НЯ СЕЮЦЬ

Існуе думка, што палякі народ кансыпратараў. Гэта ж пацвярджае беластоцкае выданыне «Czasopis». У артыкуле Ю.Каліны прыводзіцца тэкст улёткі Trwalej Rady Jednoscii Kraju, якую ён выпадкова знайшоў у ...прыбалтні Ваяводзкага камітэту ПАРП у Беластоку.

Улётка маўляе між іншым: «Суічыннікі! Палякі! Расея павінна вярнуць Польшчу паступова захопленыя ёю, пачынаючы ад 1772 г., адвечна польская гарады й землі: Ільвоў, Бярэзцы, Гародню, Карапавец ды іншыя (...). Што датычыцца ўсталяваньня ўсходнія мяжы Польшчы, мы вельмі цешымся, што беларусы ўважаюць, што наша земля мяшэ канчаткова на вызначана. Па сутнасці ёні мы так уважаем і жадаем вярнуць часова занятыя польскія землі з гарадамі Карапавец, Вільня, Гародня, Бярэзцы, Наваградак, Баранавічы, Слонім, Смаленск, Ільвоў ды іншымі». Сапраўды кажуць: дурнія ў сеюць — яны самі вырастаяць.

СПОСАБ ЖЫЦЬЦЯ

Пагаршэнне эканамічнай сітуацыі ў Савецкім Саюзе стварае варункі для паляпшэння дабрабуту жыхароў Польшчы. Шанец — у спрыяльнym курсе злотага адносна рубля.

На невялікіх прадпрыемствах гэтае пытанне можна вырашыць не прыбягаючы да рэфэрэндуму, а праста прыняць адпаведнае раашэнне на агульным сходзе.

Пытанне пра рэфэрэндум можна выносіцца таксама на амеркаваныя канферэнцыі працоўнага калектыву, але гэты варыянт уяўляеца небясьпечным, бо існуе рэальнае пагроза падмены волі працоўнага калектыву волі асобных ягоных членоў або прадстаўнікоў адміністрацыі, парткаму, прафкаму, камітэту камсамола й г.д.

Цяперак слова за працоўнымі калектывамі.

Яўген НОВІКАЎ,
народны дэпутат БССР,
сакратар Камісіі па заканадаўстве,
сябра апазыціі БНФ
у Вярхоўным Савеце БССР.

«ДЗЕЙНАСЦЬ КПБ НЕЗАКОННАЯ»

СЫЦВЯРДЖАЕ ДЭПУТАТ-ЮРИСТ Я.НОВІКАЎ

на будучыню. Тутака магчымае пярэчанье, што хаця КПБ і не зарэгістраваная, але ўжо зарэгістраваная КПСС. А так як і de jure, i de facto Беларусь знаходзіцца ў складзе СССР, дык і дзейнасць КПБ у складзе КПСС ёсьць цалкам законнай.

Гэтае пярэчанье магло быць слушным яшчэ год таму, калі ніякае рэгістрацыі партыяў не патрабавалася, калі аквіцыйна існавала аднапартыйная палітычная сістэма. Але ж 3 кастрычніка 1990 года Савет Міністраў БССР зацвердзіў «Часовыя палажэнні пра падак утварэння й дзейнасці грамадзкіх згуртаваньняў грамадзянаў у Беларускай ССР». У п.5 гэтага палажэння гаворыцца: «У Беларускай ССР могуць утварацца й дзейнічаць рэспубліканскі й мійсцовых згуртаваньні, а таксама аддзяленні агульнасаюзных і міжрэспубліканскіх грамадзкіх згуртаваньняў». Адсюль вынікае, што кампартыя Беларусі сёньня можа праводзіць сваю дзейнасць на абсягах Рэспублікі толькі як аддзяленні КПСС, адпаведна зъмяніўши сваю назову ды ўвабраўшы ў яе слова «аддзяленне» ці падобнае яму. Але й у гэтым выпадку п.3 арт.10 вышэйменаванага палажэння цвердзіць: «Аддзяленні агульнасаюзных ... грамадзкіх згуртаваньняў на абсягах Беларускай ССР рэгіструюцца згодна з па-

зарэгістраваная на абсягах Беларусі, або як самастойная партыя, або як аддзяленне агульнасаюзной грамадзкай арганізацыі (КПСС), усёроўна патрабаваныя беларускіх рабочых будуть законнымі. Гэта вынікае з Закону Беларускай ССР «Пра падпрыемствы ў Беларускай ССР», дзе ў артыкуле 47 «Паўнамоцтвы працоўнага калектыву гаворыцца: «Працоўныя калектывы вырашаю пытанні: ... самакіравання працоўнага калектыву згодна са статутам падпрыемства». Іншымі словамі, працоўныя калектывы любога падпрыемства, што дзее на абсягах Беларусі, на сваім агульным сходзе паўнамоцны ўнесці ў статут сваёго падпрыемства пункт пра вывядзеніне за ягоныя межы камітэту любой партыі. Гэтае патрабаваньне можа быць выкананае толькі праз уяўленне яго ў калектыўную дамову між адміністрацыяй і калектывам падпрыемства.

Такім чынам, найбольш прыимальныя наступныя варыянты дэпартызацыі эканомікі:

1. Правядзеніне на падпрыемствах па раашэнні агульнага сходу працоўнага калектыву рэфэрэндуму па пытанні пра дэпартызацыю падпрыемства. Пытанне бюлетэнія можна сформуляваць гэтак: «Ці згодныя Вы ўнесці ў калектыўную дамо-

падрыхтоўкай і правядзенінем рэфэрэндуму.

3. Па выніках рэфэрэндуму адміністрацыя ды прафкам абавязаны ўнесці зъмены ў калектыўную дамову ці статут падпрыемства. У выпадку, калі адміністрацыя адмовіцца гэта зрабіць, прафкам, Рада працоўнага калектыву ці страйкам паўнамоцны абскардзіць гэтае раашэнне ва ўсталяваным законам парадку.

На невялікіх падпрыемствах гэтае пытанне можна вырашыць не прыбягаючы да рэфэрэндуму, а праста прыняць адпаведнае раашэнне на агульным сходзе.

Пытанне пра рэфэрэндум можна выносіцца таксама на амеркаваныя канферэнцыі працоўнага калектыву, але гэты варыянт уяўляеца небясьпечным, бо існуе рэальнае пагроза падмены волі працоўнага калектыву волі асобных ягоных членоў або прадстаўнікоў адміністрацыі, парткаму, прафкаму, камітэту камсамола й г.д.

Цяперак слова за працоўнымі калектывамі.

ВЕРА РЫЧ & САВЕЦКІ «ОБЩЕПІТ»

З прыездам Веры Рыч у Менск зруйнаваны яшчэ адзін бастыён дурных бальшавіцкіх забаронаў. Да нас упершыню прыехала жанчына, якая сеннацацігадовай дзяўчынкай трапіла на службу ў беларускую капліцу ў Лёндане і адчула сябе Дома. Ангелька з паходжаньня, пастка, журналістка і грамадзкі дзеяч, Вера Рыч пераклада і выдала пад эгідай ЮНЭСКА анталёгію беларускай паэзіі. А потым выйшаў яе зборнік перакладаў з М.Багдановіча, З.Бядулі і Алеся Гаруна.

Зараз спадарыня Вера спрабуе прыцягнуць больш увагі сусьветнае грамадзкасці да лёсу ахвяраў Чарнобыля, увесі час друкуючы артыкулы на гэты тэмэт у заходній прэсе, а таксама разам з айцом Аляксандрам Надсонам і прафэсарам Джаймсам Джынглі працуе ў Камітэце па збору сродкаў на дапамогу ахвярам катастроfy.

Спадарыня Вера прыехала да нас пад час Вялікага Посту, з прычыны чаго пастаянна ставіла супрацоўнікі савецкага «Общепіта» перад амаль невырашальнай задачай: чым карміць замежную госьцю, што не есьць

скаромнага? Але ж праблему, па якой дагэтуль узьнікаюць спрэкі ў вышэйшых калідорах царкоўнае адміністрацыі, Вера Рыч вырашила вельмі хутка. На адпаведнае пытаньне афіцыянткі з «Траецкай» рэстарацыі ангельская пастка адказала, што ў гарэлцы мяса няма. А пад час кароткае сустэрчы ў Акадэміі Навук спадарыня Вера распавяла камічную гісторыю з аздабленнем «Анталёгі», якім невядома адкуль на яе супервокладцы з'явілася Пагоня, што выклікала жах і абурэнні на кніжнай выставе ЮНЭСКА ў Маскве. Прадстаўнікі гэтай шляхотнай арганізацыі вымушаны былі падпісаць паперу, што не нясуць адказнасці за «нацдэмаўскія» погляды аўтара прадмова і абадраць вокладкі з усяго накладу. Але ў канчатковым варыянце кніга мела ўсё-такі бел-чырвона-белы надпіс на блакітным тле.

Усе разніволена съмяяліся. А з партрэта, што вісеў над галавою шаноўнай госьці, глядзеў на залю ўсім вядомы лысы дзядзьзька. І толькі *насьміхайся...*

Алеся Астраўцоў

БЕЛАРУСЫ – КАТАЛІКІ

ЗГУРТАВАЛІСЯ. ХТО НАСТУПНЫ?

У канфэрэнц-залі менскага Палаца Маствацтваў 13 красавіка прайшоў Устаноўчы Зьезд Беларускага Каталіцкага Грамады — грамадзка-культурнае каталіцкае арганізацыі, якая аб'яднала съведамыя беларусаў рымска-католікаў, і, згодна Статуту, будзе дамагацца беларусізациі касцёла, унармаваныя нацыянальнага ўзора.

Патрэба ў такай каталіцкай грамадзка-культурнай арганізацыі высьпела даўно. Ёсць з ажыўленьнем рэлігійнага жыцця на Беларусі папаўзла з заходу польская экспансія з гаслам: «каталік — значыць палік!»

Расцягнушаныя дагэтуль беларусы-каталікі ў чэрвені мінулага году правялі папярэднюю зборку ѹ абралі арганізацыіны камітэт, які і прывёў Беларускую Каталіцкую Грамаду да Зьезду.

На Зьезде прысутнічала 107 дэлегатаў з усіх Беларусі. У прэзыдіум быў абраўшы шаноўныя ксяндзы Уладыслаў Чарняўскі з Вішнева ды Уладас Пятрэйціс з Мёраў, мастак Фэлікс Янушкевіч, а таксама найстарэйшы сябра менскага каталіцкага суполкі 85-гадовы сп. Валей.

Сп. Янушкевіч, які выступіў са справа здачаю пра дзейнасць аргкамітету, адзначыў ад'ектыўныя характеристыкі вяртання роднае мовы ў каталіцкі рэлігійны рух, што адбывалася ѹ па-за дзейнасцю аргкамітету, прывёўшы да прыкладу душпаstry-

«Песьні» пакутніка

*Ой, пралягла
Чыгунка за Байкалам
Паміж узгор'яў
Роўна, бы абрус!*
*Цяпер на ёй
Амаль над кожнай шпалай
Ляжыць замучаны
У выгнаныі беларус.*

Тодар Лебядя.

Менскім кааперацыйным выдавецтвам «Адраджэнне» факсымільна перавыдадзены зборнік вершаў Тодара Лебяды «Песьні», які першы раз убачыў сьвет у Менску ў 1944 годзе пад час фашыстыскай акупации. Імя Тодара Лебяды амаль нікому не вядомае за саветамі, згадаўшыя на яго честь.

А.Віктаровіч.

Свята ў месце Дзівінску

Намаганнямі менскіх маладёжных арганізацій «Выбранецкія шыкты», клубам «Талака» ды іншымі ў м. Дзівінску (Даўгаўпілс) 13 — 14 красавіка былі арганізаваны некалькі канцэрті. У карагодзе разам з намі, забыўшыся на ўсё, съпівали і дзеткі, і сівия старая — быўшыя вучні беларускіх школаў у незалежнае Латвію. Нам удалося пазнаёміцца з вельмі цікавым чалавекам — быўшым дырэктаром беларускай гімназіі ў Дзівінску Аляксеем Барткевічам. Гэты чалавек мае ўжо 85 гадоў, шэсць разоў арыштоўваўся ѹ да гэтае пары, па ягоных словаў, «так і не навучыўся жыць з расейцамі». Жыцьцё ѹ лёс спадара Барткевіча яшчэ чакае асобнага доследу, як і лёс іншых латгальскіх беларусаў.

Ігар Міхно

скую дзейнасць на беларускай мове кс. Уладаса Пятрэйціса ѹ газеті «Голос души», якую той выпускае з дапамогаю беларускай пісьменніцы Ірэны Жарнасек.

Пад час аблеркаваньня Статуту ўзьніклі некаторыя непараразимныя. Асаблівай талерантнасці ды паліякі ў запатрабаваў адзначыць у Статуте Сымон Сывістуновіч з Баранавічы, на што яму годна адказаці нашыя пашанотныя ксяндзы У. Чарняўскі ды У. Пятрэйціс, маўляў, нам беларусам-каталікам, дай Бог, хоць бы аб сябе падбачы напачатку. У гэтай парадаксальнай сітуацыі разыўціца каталіцтва на Беларусі, якое мае пераважна польскую форму, беларусы як раз і знаходзяцца ѹ меншасці ды ва ўціску. Кс. У. Чарняўскі адвінаваці ѹ гэтым найперш ксяндзоў, а не народ, прыклада, як і мы ў сёньняшній эканамічнай ды палітычнай сітуацыі вінавацім найперш камуністычную партыю, дай, здаецца мне, маем рацыю.

Па аблеркаваньні Статуту былі прынятыя Ухвалы да Папы Яна-Паўла II, арцыбіскупа Тадэуша Кандрусеўчы, арцыбіскупа Менскага й Магілёўскага Казімера Сьвентака, да Вярохойнага Савету Беларусі, а таксама праграмная заява Беларускага Каталіцкага Грамады.

Затым адбыліся выбары старшыні БКГ. Пропанаваная аргкамітэтам кандыдатура Фэлікса Янушкевіча атрымала падтрымку абсалютнай большасці дэлегатаў. У Раду БКГ, якая была складзеная з 26-ці чалавек, увайшлі беларускія пісьменнікі Вячаслава Адамчыка, Адам Мальдзіс, Ірэна Жарнасек, мастакі Мікола Купава, Яўген Шунейка ды іншыя.

А.Б.

НАДЗЫЧАЙНАЕ СТАНОВІШЧА: ШТО ГЭТА ТАКОЕ?

На апошнім пленуме ЦК КПСС Э.Маліфееву быў іншыя камуністычныя рэакцыі на патрабавані ад сваіго генсека і прэзідэнта Гарбачова ўвесны ў СССР надзвычайнае становішча. Што гэта такое? С. Вераб'ев (м. Магілёў)

Реч ня ў шыльдзе. Назавуць яны гэта «асобым», «надзвычайнім» становішчам ці «прамым прэзыдэнцкім праўленнем», але па сутнасці гэта будзе вайскове становішча.

Некаторыя замежныя эксперыты лічаць, што вайскове становішча хутчэй за ёсё будзе уведзенае ў нач з суботы на недзелью для таго, каб зрабіць немажлівай арганізацыю супраціўлення (страйкаў, дэмантрацыяў і г.д.) на буйных прадпрыемствах, у вышэйших навучальных установах ды іншых месцах згуртаваныя людзей. Адначасна на вуліцах зьявіца маса вайскоўцаў, гатовых па першаму загаду страліць, будзе перарваная тэлефонная сувязь па ўсёй краіне (бардзжэй, яна апыненца ў выключным распрараджэнні ўладаў, вайскоўцаў, міліцыі ды КДБ), адбудзеца мілітарызацыя найважнейшых галінаў прамысловасці, будуць заблякаваны ўсе прыватныя рахункі ў ашчадных касах, зачынены межы, уведзенае спрошчанае, паскоранае судоводзтва для парушальнікаў вайсковага становішча, камэнданцкая гадзіна, перастане выходзіць большасць газетаў, перапыніцца чыннасць большасці камунікацыйных службаў, будзе амежавана перамяшчэнне грамадзянай і г.д.

Падчас уядзенія вайсковага становішча ў Польшчу (сынежань 1981-га) задача ўладаў зводзілася да таго, каб у зародку задушыць якое-небудзь супраціўленне, зрабіць немажлівымі контакты паміж людзямі, якія маглі быць асадзіць супраціў.

Галоўным элемэнтам уядзенія вайсковага становішча з'яўлялася ізалацыя (арышт або інтэрнаваныне) ўсіх без выключэння апазыцыйных дзеячоў. Не выключана таксама, што ў Савецкім Саюзе можа шырака прыміняцца прэвентыўны арышт, ізоляванне ўсіх патэнціяльных супраціўнікаў рэжыму, людзей з высокім маральным аўтарытэтам, а таксама тых прадстаўнікоў былое камуністычнай намэнклатуры, якія сталі вядомыя сваёй скарумпаванасцю або прыналежнасцю сталінскім поглядам. Галоўная ідэя вайсковага становішча палігае ў тым, каб узяць пад контроль практична ўсё насельніцтва з дапамогай татальнага перасыледу.

Што рабіць, калі гэта здарыцца, і да вас прыйдуць з мэтаю арышту? Перадусім, ня трэба адчыняць. Скарystайце час, пакуль ня выламалі дзвіверы для таго, каб спаліць дакументы й паперы, якія могуць скампраметаваць вас і ваших сяброў. Паліце абы дзе: на падлозе, у прыбіральні, у лазенцы. Калі вас запытаюць, чаму спалілі, можаце адказаць, што калі пачуў гукат у дзвіверы, так спалохнуўся, што пачаў чамусці паліць нейкую паперу. Памятайце: факт спалення н ей кае паперы не з'яўляецца доказам вашае віны. Трэба энэргічна пратэставаць супраць бясправ'я, імкнучыся тым самым прыцягнуць увагу людзей. Ня варта хадзіць у міліцыю па запрашальных позвах, а калі міліцыянт або супрацоўнік КДБ сам прыйшоў да вас, то рэзка дэмантрацірун адмоўцеся ад якіх-небудзь размоваў. Найлепшы способ захаваць сваё добрае імя ды не нашкодзіць сябрам — адмовіцца даваць любыя паказаныні, незалежна ад таго, падсыдлыны ты або съведка. Да таго ж съледзтва ў гэтым выпадку ня зможа выкарыстаць вашыя паказаныні супраць вас.

ДЗЕ ДРУКУЕЦЦА СВАБОДА

Апошнім часам СВАБОДА пачала друкавацца ў Магілёўскай абласной друкарні імя Свярдлова. Побач са СВАБОДАЙ друкуюцца шэраг «краёнак», якія я адшукаў у друкарскім цаху, калі быў у Магілёве на апошнім выпускі газеты. Два слупкі побач — гэта адпаведна — назва раёна дзе яны распаўсюджваюцца й адсотак (%) людзей, якія прагаласавалі на Рэфэрэндуме супраць Саюзу, ад 100% жыхароў раёну, што бралі ўдзел у галасаванні. Гэтыя апошнія лічбы я знайшоў у 13 нумары газеты «Могілевскія ведомасці»

ІСКРА

Чавускі 4,7

ЧЫРВОНЫ СЦЯГ

Краснапольскі 3,5

СВЯТЛОСКАІСТЫЧНАКА

Мсьціслаўскі 4,2

ЗАКЛІК ІЛЫЧА

Чэркаўскі 3,9

ЛЕНІНСКІ КЛІЧ

Крычаўскі 5,4

ЛЕНІНСКІ ШЛЯХ

Горацкі 4,8

ЛЕNІNSКАЕ СЛОВА

Дрыбінскі 3,7

ЗА КАМУНІСТЫЧНУЮ ПРАЦУ

Слаўгарадзкі 3,2

СЕЛЬСКАЕ ЖЫЦЦЁ

Магілёўскі 8,9

ЗАРА НАД ДРУЦЦО

Круглянскі 6,3

УДАРНЫ ФРОНТ

Бялыніцкі 6,4

Шклоўскі 6,1

Выпадковасць? Няхай сабе, але сумна, што жыхары Чэркаўскага раёну, моцна забруджанага радыяцый, слухаюць яшчэ «заклікі Іліча».

А.Г.

Кожны чалавек можа стаць аўтарам СВАБОДЫ, калі паведаміш штось цікава, да карыснае, з жыцця свайго населенчага ўезды, места ці краіны, альбо падзеіў Уласных думкамі пра сваё жыццце-быццё. Гэты матерыял азаруці газеты на старонкі газеты.

Пішице нам на адрас:
220045, Менск, п/с 17,
Сп. Сабаленку Алеся.

мал. С.Харэўскага.

Ініцыятыўная група беларускіх газеты СВАБОДА паведамляе, што ёю ўжо зарэгістраваная газета

«Наша Ніва»

Распачацце выданне газеты мяркуеца ў бліжэйшы час. Дарагая чытачы! Вашыя меркаваныні, пажаданыні ў гэтай справе, а таксама заяўкі на падпіску ды ахвяраваныні кіруйце, калі ласка, на адрас:

у Менску:
220131, Менск-131,
п/с 229, «Наша Ніва»
Паштовы пераказы на гэты адрас будзе забіраць —
Чубрык Кацярына (Кася)
Мікалаеўна.

у Вільні:
232041, Вільня,
п/с 2082, «Наша Ніва»

Выдавец П.Жук.
Рэдакцыйная рада.
Думка аўтараў не
абавязкова супадае з
меркаванынем рэдакцыі.
Факс (0172) 209125,
(0172) 270013.
Ліцэнзія № 10.
Афсэтны друк.
Друкарня МАУ.
Замова 9.